

המלאכה כשאמרו לו שמלאכות אלו אסורות, מוכח שעיקר השגגה שלו היא שגגת מלאכות, ורב אשי אינו בא לפשוט את עיקר הספק של רבא מה הדין ב'העלם זה וזה בידו' באופן שפורש ממלאכה רק כשמזכירים לו את שניהם ששבת היום ומלאכה זו אסורה (רמב"ן, וכע"ז בחי' הר"ן).

ויש מפרשים, שלא די בכך שפורש כשמזכירים ששבת היום, שישא גם אם היו אומרים לו שמלאכה זו אסור לעשותה בשבת היה פורש ממנה, אלא רק כשאומר בפירוש שהיה פורש ממלאכה רק אם היה נודע לו ששבת היום ולא היה פורש ממלאכה אם היה נודע לו שמלאכה זו אסורה, נחשב ששגג בשגגת שבת, וכן להפך בשגגת מלאכות (תוס', תוס' רא"ש, וראה שם שהביאו ביאור נוסף בשם הרשב"א).

ויש מפרשים, שכיון שהידיעה היא הגורמת את חיוב הקרבן, שכשואדם חטא ולא נודע לו שחטא אינו חייב קרבן, לכן אם הודיעו לו ששבת היום וחל עליו חיוב קרבן בידיעת שבת, נחשב ששגג בשגגת שבת ומביא רק קרבן אחד, אך אם הודיעו לו שמלאכה זו אסורה בשבת וחל עליו חיוב קרבן בידיעת מלאכות, נחשב ששגג בשגגת מלאכות ומביא קרבן על כל מלאכה ומלאכה (הפ"ן ה' [לבעל האורח חיים הקדוש] בדעת רש"י, הגהות רא"מ הורב"ן, וכע"ז בתוס' שבועות יט, א ד"ה אמה).

אָלָא לֹא שָׂנְאָ, ומביא רק קרבן אחד (רש"י כאן ובכריתות ג, א ד"ה לישנא אחריתא, רמב"ם שגגות ז, ד, וראה במהרי"ק קוקוס שם), שכיון שרב אשי בא לחלוק על רב נחמן ודבריו נדחו, מסתמא חזרו לדעת רב נחמן שחייב רק קרבן אחד (ריטב"א). ויש מפרשים, שכונת הגמ' היא שגם כשפרש ממלאכה בידיעת שבת לחוד או בידיעת מלאכות לחוד, נחשב כ'העלם זה וזה בידו', כיון שלמעשה נשכחו ממנו גם השבת וגם המלאכות, ובכל המקרים נשארנו בספק האם מביא קרבן אחד או כמה קרבנות (תוס', מהרש"א בדעת רש"י, וראה שם שמה שכתב רש"י שמביא רק קרבן אחד היינו מספק, כדי שלא יביא חולין לעזרה).

קָצַר וְטָחַן פְּגוּרֹנֵת שֶׁבֶת וְזָדוֹן מְלָאכוֹת וְחָזַר וְקָצַר וְטָחַן וְכוּ', ואף שבין קצירה לקצירה נודע לו שאותו היום שבת היה, מכל מקום אין ידיעה זו חשובה לחלק בין שתי הקצירות ולחייבו קרבן על כל קצירה וקצירה, כיון שעדיין לא נודע לו שחטא, שהרי כעת הוא חושב שמלאכה זו מותר לעשותה בשבת (תוס' לעיל סז, ב ד"ה לל). ויש שפירש, שרק כשבשעת הקצירה השניה שכח את הקצירה הראשונה נחשב שעשאן בהעלם אחד, אך אם בשעת הקצירה השניה זכר את הקצירה הראשונה, אף שלא נודע לו שחטא, נחשב שהיתה לו ידיעה בין קצירה לקצירה ומביא שני קרבנות (מאירי בשם קצת מפרשים, וראה בתשובת רשב"ם בסוף שו"ת ראב"ן).

וְנוֹדַע לּוֹ עַל קְצִירָה וְטָחִינָה שֶׁל שֶׁבֶת וְזָדוֹן מְלָאכוֹת - ונודע לו על קצירה בלבד או על טחינה בלבד, וכל שכן כשנודע לו על שתיהן (רש"י), שבשגגת שבת נחשבות כל המלאכות כמלאכה אחת, ויכולות להתכפר בקרבן אחד, וכשנודע לו על הקצירה והפריש עליה קרבן, נחשב כאילו הפריש גם על הטחינה (ריטב"א), אך מכל מקום לפני ההקרה צריך שתהיה לו ידיעה גם מהקצירה וגם מהטחינה, שהרי להלן (נא, ב) מבואר, שאם אכל שני כזית חלב בהעלם אחד, ונודע לו על אחד מהם והביא עליו קרבן, כשיודע לו על השני חייב להביא עליו קרבן בנפרד ואינו מתכפר בקרבן הראשון, לפי שכפרות מחלקות' [כפרת הקרבן בשעה שנודע לו על אכילת איסור אחת קודם שנודע לו על האכילה השניה, מחלקת אותן לקרבנות נפרדים] (תוס' רא"ש, וכע"ז בריטב"א).

הִנֵּה שְׁהִיא אַחַת שֶׁנִּגְתָּ שֶׁבֶת וְזָדוֹן מְלָאכוֹת, ורבי נתן ושמואל (לעיל ע"א) שלמדו חילוק מלאכות מפסוקים אחרים, אף שלשיטתם אין מקור לכך שבשגגת שבת מביא רק קרבן אחד, מכל מקום סברו שאפשר ללמוד דין זה מסברא (תוס' רא"ש).

הָעֵלֶם זֶה זֶה קָרְדוּ מָהוּ, וצדדי הספק הם, האם העלם שבת הוא עיקר השגגה, וחייב רק קרבן אחד, או שהעלם המלאכות הוא עיקר השגגה, וחייב קרבן על כל מלאכה ומלאכה. וספק הגמ' הוא רק באדם שיועד האיסור של חלק ממלאכות שבת, אך אם הוא אינו יודע שאסור לעשות מלאכה בשבת, מבואר במשנה לעיל (סו, ב) שנחשב ששגג בעיקר שבת ומביא קרבן אחד בלבד (רש"י, בעל המאור). ואף שלהלן בסמוך מבואר שיתכן שבשבת אחת יביא ל"ט חטאות על ל"ט אבות מלאכות ונחשב ל'העלם זה וזה בידו', מכל מקום שם לא מדובר כששכח בבת אחת את כל המלאכות, אלא בבוקר יום השבת ידע חלק מהמלאכות ואת חלקן שכח ושגג בהן, ולקראת ערב נזכר במלאכות ששגג בהן בבוקר, ושכח ושגג במלאכות שידע אותן בבוקר (בעל המאור, רמב"ן בשם הר"ר משה ב"ר יוסף). ויש מפרשים, שגם כששכח את האיסור של כל המלאכות נחשב ששגג בשגגת מלאכות, כיון שאם יזכירו לו שאסור לעשות מלאכה בשבת הוא יזכור לו שאסור לעשות מלאכה בשבת, אך שוכח 'עיקר שבת' מדובר ששכח לגמרי את כל המלאכות, וגם אם יזכירו לו שאסור לעשות מלאכה בשבת לא יזכר [כעין תינוק שנשבה] (תוס', תוס' רא"ש). ויש מפרשים, שאדם זה יודע שאסור לעשות מלאכה בשבת, אלא שהוא לא יודע מה הן המלאכות האסורות ומה הן המלאכות המותרות, או שסובר שהמלאכות שהיו במשכן אינן מלאכות ומותר לעשותן בשבת, והמלאכות שלא היו במשכן הן המלאכות שאסור לעשותן בשבת, ומשום כך אינו דומה ל'שוכח עיקר שבת' שאינו יודע כלל שיש איסור מלאכה בשבת (רמב"ן, ריטב"א המיוחס לר"ן בשם הרמב"ן והרא"ה, אולם ראה בברכת אברהם לר"א בן הרמב"ם, יב).

הֲרִי הָעֵלֶם שֶׁבֶת בְּיָדוֹ וְאִינוּ חַיִּיב אֲלָא אַחַת, כיון שעיקר מצות השבייתה משום שבת היא (תוס'), ששביתת שבת מפורשת בפסוקים (תוס' רא"ש), ולכן מסתבר שהסיבה שהוא פורש ממלאכות היא משום שבת ולא משום מלאכות (פני יהושע). ויש שפירש, שהטעם, כיון שבמשנה (סו, ב) מוכח שכלל שידיעת האדם מועטת, הוא מביא פחות קרבנות, ולכן סובר רב נחמן שאדם זה שידיעתו מועטת ביותר שאינו יודע שהיום שבת ואינו יודע מלאכות, די לו בקרבן אחד (בעל המאור). ויש שפירש, שהעלם שבת הוא עיקר לפי שהוא יותר כללי מהעלם מלאכות, שהרי העלם זה גורם לו לעשות את כל המלאכות (שפת אמת).

הֲרִי הָעֵלֶם מְלָאכוֹת בְּיָדוֹ וְחַיִּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, לפי שהקרבן על השגגה הוא בא, לכן כששגג גם במלאכות וגם בשבת ויש בידו כמה שגגות, כל שכן שצריך להרבות בקרבנות (בעל המאור). ויש שפירש, שכיון שבהעלם מלאכות לחוד מביא קרבן על כל מלאכה ומלאכה, אין סברא לומר שכששגג גם במלאכות וגם בשבת ירוויח מכך ויביא רק קרבן אחד, ואילו כששגג בשבת לחוד ולא שגג במלאכות נפטר בקרבן אחד (ריטב"א).

חֲזִינָן אִי מְשוּם שֶׁבֶת קָא פְּרִישׁ הֲרִי הָעֵלֶם שֶׁבֶת בְּיָדוֹ וְכוּ' - אם כשאמרו לו 'שבת היום' פרש מעשיית מלאכה, נמצא שעשה את המלאכה משום העלם שבת (רש"י), ואף שגם המלאכות נעלמו ממנו, מכל מקום כיון שכשאומרים לו 'שבת היום' הוא פורש ממלאכות, מוכח שעיקר השגגה שלו היא שגגת שבת, ואם היה נזכר שהיום שבת היה נזכר גם במלאכות, ואם פרש מעשיית